

Kapcsolódj ki! A zsinagógában.

Ebben az időszakban egyik ünnepünk éri a másikat. Nemrég ért véget Purim, de már most érezhetően közeledik Peszách, és Peszáchot pedig Sávuo követi.

Az ünnepek pedig nemcsak történelmi emléknapok, hanem a saját lelki életünknek is „töltő-állomásai”. Minden ünnepnek megvan a maga különleges jellege.

Így Peszách nemcsak az Egyiptomból való kiszabadulásunknak az ünnepe, hanem általában is, magában hordozza a szabadság erejét. Sávuo pedig nemcsak a Tóraadás ünnepe, hanem a Tóratanulása is. A két ünnepet összeköti a Tóra által előírt 49 napos omerszámlálási időszak:

„*Számoljatok magatoknak az ünnep másnapjától, a lengetés omerjének bemutatásától hét hetet, teljesek legyenek.*” (Mózes 4., 23:15)

A két ünnep fő jellegét összekapcsoló ívet Bölcsseink pedig így írják le:

„*’És a kőtáblák Isten művei, és az írás isteni írás, vésés [chárut] a kőtáblákon.’ Ne úgy olvasd, hogy vésés [chárut], hanem szabadság [chérut], mert nincsen szabad ember, csak az, aki a Tóra tanulásával foglalkozik.*” (Pirké Ávot 6:2, Mózes 2., 32:16 alapján)

Peszách szabadsága tehát úgy kapcsolódik Sávuo Tóratanulásához, hogy a Tóra az, ami igazán képes szabaddá tenni. A Peszáchkor megszerzett fizikai szabadságot újabb szintre emelni.

Sokszor úgy gondolunk a Tórára és a törvényre mint kötelezettségre: Tórát *kell* tanulnunk, a törvényeket be *kell* tartanunk, imára *kell* mennünk.

Bölcsseink – sőt, a nem zsidó világ bölcssei is – arra tanítanak minket, hogy ezt egyáltalán nem kellene így felfognunk.

Rohanó világunkban mindnyájunkon erős a nyomás, hogy termeljünk, dolgozzunk, éjt nappallá

Farnadi-Jeruzálmi Temima rajza. Köszönjük!!

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az orti.hu célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjomin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 130 példányban.

Kapcsolat, feliratkozás, jó tanácsok vagy önkéntes segítség felajánlása: ortimagazin@gmail.com.

eredményeket érjük el, tegyünk le valamit az asztalra. Ebben az értékrendben minden, ami nem a célt szolgálja, az időpazarlásnak számít.

Ennek ellenére számos olyan sikeres multinacionális céget ismerünk, akik kifejezetten arra buzdítják a dolgozóikat, hogy néha lazítsanak, játszanak, kapcsoljanak ki. Miért? Sajnos nem emberbaráti szeretetből teszik ezt. Hanem azért, mert tudják, hogy ez mennyire pozitívan hat a termelésre.

Az emberi agy csodálatos teremtés. Nemcsak akkor dolgozik, amikor mi „járatjuk”. Éjszaka, amíg alszunk, új erővel töltődik fel. Kutatások bizonyítják, hogy az alvás éjszakai óraszámának megnövelésével az agya is jobban fog. Bármilyen hihetetlen, de igaz: több alvással több eredményt tud kihozni az ember ugyanabból a 24 órából.

Hasonlóan, ha a munkáját olyasmivel szakítja meg, ami ahhoz nem kapcsolódik közvetlenül, és képes arra, hogy szórakozzon, ellazuljon, akkor az is javítja a teljesítményt.

Sokan felteszik a kérdést: miért is kellene zsinagógába járnom? Miért pazarolnám az időmet Tóratanulással vagy imádkozással? És sajnos sokan nem elégszenek meg azzal a kézenfekvő válasszal, hogy azért, mert az Örökkévaló így parancsolta.

Számukra a fenti gondolatmenet egy új válasszal szolgálhat: kikapcsolódnival a munkából. A hagyományos zsidó vallási, zsinagógai tevékenységeinkre nem kell úgy tekintenünk, mint feladatra, amit le kell tudnunk. Hiszen az Örökkévaló a Tóráját szeretetből adta nekünk – ajándékba, hogy javítsa vele az életünk minőségét.

Innen új értelmezés is adódik Bölcsseink tanítására: „nincsen más szabad ember, csak az, aki a Tórával foglalkozik.” A Tórával való foglalkozásban ugyanis valóban kifejeződik a szabadságunk. Nem vagyunk a munkának, a napi rutinunknak a rabjai, hanem képesek vagyunk időt teremteni arra, ami értékes a számunkra.

— AKTUÁLIS

Vajon kell-e hinnünk a családon belüli erőszak vádjának?

Az alábbi sorok a héten jelentek meg, az egyik jelentősebb online újság egyik vezető cikkének bevezetőjében¹ (kiemelés tőlem):

„Egy dolgot hangsúlyosan le kell szögezni az elején. Egy nő bántalmazásról szóló beszámolójának igazságtartalmát kívülálló nem kérdőjelezheti meg.

Leginkább azért, mert tudjuk, hogy ha egy bántalmazott nő a nyilvánosság elé tárja a történetét, az túlnyomó többségében igaz történet, és csak nagyon elvétve tudunk olyan esetekről, amikor nem volt az. Ahhoz, hogy ma Magyarországon egy bántalmazott

nő a bántalmazásáról beszéljen, óriási bátorság kell, és nemcsak az intézményrendszer hiányosságaiból fakadó kockázatok, de a társadalom elítélő és áldozathibáztató attitűdje miatt is.

Ezért a legnagyobb kárt minden esetben az okozza a bántalmazott nőknek, ha a történetüket, vagy bármely más, hasonló sorsú nő történetét a nyilvánosság kérdőjelezi meg.”

Maga az eset jelentős nyilvánosságot kapott, és a napi politikának szerves részévé vált. Ilyenkor jó, ha feltesszük azt a kérdést, hogy **vajon a Tóra tanít-e a témáról valamit?**

¹ Magyar Péter és Varga Judit ütésváltásainak a legnagyobb áldozatai a bántalmazott nők, 444.hu, 2024. március 27.

„Ez a rossz beszéd [láson hárá]: annak ellenére, hogy **elfogadnunk nem szabad**, gyanakodnunk kell miatta.” (Nidá 61a)

A rossz beszéd tórai tilalmáról és gyökereiről (nincsenek véletlenek) éppen az előző héten írtunk e helyen. Most egy konkrét részletet vizsgálunk meg ezzel kapcsolatban.

A Talmud az idézett helyen arról beszél, hogy amikor az ember rosszat hall valakiről, elhiggye-e vagy sem, gyanakodjon-e az illetőre vagy sem. Bibliai és történelmi példák is illusztrálja a fenti elvet. Például Gedáljá történetével, akit kormányzónak neveztek ki a babilóniaiak, azért, hogy egyfajta kompromisszumot kössenek Izrael népével (ld. Jirmijá 40-41).

Azonban akadtak olyan lázadók, akiknek ez a kompromisszum nem felelt meg, és merényletet követtek el Gedáljá ellen. Emiatt tartjuk mind a mai napig Gedáljá böjtjét a Ros háSáná utáni napon. Ugyanis a merénylet következtében a babilóniaiak megtámadták a zsidó államot, és lerombolták az első Szentélyt.

A talmudi hagyomány pedig Gedáljá felelősségét fogalmazza meg az ügyben. Hiszen őt előre figyelmeztették az ellene készülődő merényletre (ld. Jirmijá 40:13-16), de ő azt „vallásosságából” nem akarta elhinni, mondván, hogy miért kell rosszat mondani az őt később meggyilkoló Jismáélról.

Erre válaszolja a Talmud: kész tényként valóban nem lett volna szabad elhinnie, viszont óvatosabban viselkedhetett volna. Már csak azért is, hogy ezzel nemcsak saját magát, hanem az egész rábízott nép érdekeit is védelmezze.

Alkalmazzuk ezt a mi esetünkre: ha rosszat hallunk valakiről, például azt, hogy bántalmazza a feleségét, azt a magyar újságíró szerint *megkérdőjelezni* nincsen jogunk, míg a Tóra és az azt alkalmazni tanító rab-bik szerint *kész tényként elfogadni* nincsen jogunk.

Mint azt korábban láttuk, természetesen ez korántsem jelenti azt, hogy a Tóra érzéketlen lenne a bántalmazottak, elnyomottak érdekei iránt. Sőt: ha konstruktív a célzat, és bármit tudunk tenni a bajok megelőzése vagy eltávolítása érdekében, azt kötelesek vagyunk megtenni. Mindez azonban anélkül is lehetséges, hogy a másik felet elítélnénk. Ugyanis – ellentétben a fent idézett újságíró véleményével – ez a lehetőség is valós veszélyt rejthet.

Azt írja a szerző, hogy csak elvétele tudunk olyan esetekről, amikor a bántalmazási vád alaptalannak bizonyult.

Nem világos számomra, hogy ő ezt honnan tudja, honnan tudhatja, illetve ezt hogyan lehetséges pontosan megbecsülni, hiszen az ilyen esetekben a két fél mást és mást fog mondani.

Viszont nincs is szükség arra, hogy ezeket avatatlan szakértőként magam ítéljem meg, hiszen lehetőségem van arra, hogy az interneten utánakeressek a témával kapcsolatos hivatalos kutatásoknak: vajon készült-e statisztika arról, hogy a bántalmazási vádak milyen arányban bizonyultak hamisnak?

Megtudtam, hogy készült. Egy Amerikában, 2020-ban végzett reprezentatív felmérés² során több mint 2000 embert kérdeztek meg arról, hogy őt vagy valamely ismerősét érte-

2 Survey: Over 20 Million Have Been Falsely Accused of Abuse, Center for Prosecutor Integrity, prosecutorintegrity.org, 2020. december 17.

e olyan vád, amiről tudja, hogy hamis? Az derült ki, hogy a felnőtt társadalom 8%-át már érte ilyen vád, ami nem kevesebb mint 20 millió amerikai állampolgárt jelent.

Hasonlítsuk össze ezt az adatot azzal, hogy a Wikipédia tanúsága szerint³ a családon belüli erőszak sajnálatos módon a társadalom nagyjából 30%-át érinti. Ez azt jelenti, hogy a vádak közül nagyjából minden harmadik-negyedik eset hamis vád.

Vajon hogyan viselnénk azt, ha ilyen hamis vádakkal illethetnének minket, és az ezzel járó társadalmi megbélyegzést? Ha feltehetően nem túl jól, akkor az a helyes, ha mi magunk sem igyekszünk másokról elhinni a rosszat.

A már többször emlegetett Choféc Cháim, a *láson hárá* témájának talán legbehatóbb kutatója egy elgondolkodtató feladat elé állítja

az olvasót. Ha Reuvén rosszat állít Simonról, akkor vajon azt mondjuk, hogy „nem zörög a haraszt, ha nem fújja a szél”?

Ha Reuvén állításában hallhatóan nem volt semmi konstruktív célzat, akkor tudhatjuk róla, hogy éppen most szegte meg a láson hárá tórai tilalmát, a fülünk hallatára. Tehát róla elsőkézből van információnk.

Ha mindezidáig mindkettejüket rendes, normális embernek ismertük meg, és nem tudunk korábbi bűneikről, akkor egyelőre annyit tudunk, hogy Simonnak nem tudunk semmilyen bűnéről⁴, Reuvén esetében azonban mi magunk vagyunk a tanúk.

Összefoglalva: aki ilyen esetben a vádoló félnek ad igazat, az annak hisz, aki a szemelátára szegte meg a Tórát, és azt ítéli el, akiről semmi rosszat nem tud bizonyosan.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 17:57 és 19:01 között.

Szombat kimenetele: 20:09.

A *Smá Jiszáelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:29-ig.

A zsinagógában **péntek este** 17:30-tól tanulunk, 18:00-tól imádkozunk.

Hétfőn és csütörtökön reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

Szombat reggeli ima a Bét Jehuda zsinagógában legközelebb:

2024. április 27-én, szombat reggel 9 órakor, Peszách félünnep szombatján.

Ünnepi készülődés – online tanulások Binjomin rabbival:
minden vasárnap-kedd-csütörtökön 16:45-től 17:00-ig.

Téma: a széder este önálló levezetése és Peszách szabályai. *Csatlakozás:* betjehuda.hu/tanulasok

Sábát sálom! Gut sábesz!

³ *Epidemiology of domestic violence*, Wikipedia (en), utoljára szerkesztve: 2024. február 10.

⁴ Ezt nevezi úgy a *halacha*, a zsidó jog, hogy *chezkát kásrut*, azaz előzetes meggyőződés a helyes viselkedésről. Ez a fogalom némileg eltér a szekuláris jogban megismert „ártatlanság vélelmé”-től, mivel itt nem „vélelmezésről”, hanem *cházákáról*, vagyis előfeltételezésről, előéletről van szó. Ld. pl. *Choféc Cháim*, *Hilchot Láson Hárá* 5:4, 6:10.